

Chronické onemocnění bederní páteře – podmínky pro odeslání pacienta na středisko nemocí z povolání

Zpracování: doc. MUDr. Marie Nakládalová, Ph.D. a
MUDr. Alena Boriková, Ph.D.
Klinika pracovního lékařství LF UP a FN Olomouc

Chronická onemocnění bederní páteře způsobená dlouhodobým přetěžováním těžkou fyzickou prací

- jsou uvedena v nařízení vlády č. 506/2021 Sb. ze dne 13. prosince 2021, kterým se mění nařízení vlády č. 290/1995 Sb., kterým se stanoví seznam nemocí z povolání, ve znění pozdějších předpisů **(kap. II, pol. 11)**
- **Účinnost od 1. 1. 2023**, abychom se na tuto situaci dostatečně připravili.

Kapitola Seznamu NZP	Pol.	Nemoc z povolání	Podmínky vzniku nemoci z povolání
II. Nemoci způsobené fyzikálními faktory	11	<p>Chronická onemocnění bederní páteře způsobená dlouhodobým přetěžováním těžkou fyzickou prací, spojená s dočasnou pracovní neschopností pro tuto diagnózu o celkové době trvání alespoň 12 měsíců během posledních 3 let, jejichž závažnost byla vyhodnocena</p> <p>1. v klinickém neurologickém vyšetření při hodnocení 7 parametrů, kterými jsou palpační bolestivost v lumbálním segmentu, Thomayerův příznak, Lasègueův příznak, alterace reflexů L2/4 nebo L5/S2, motorický deficit v příslušném myotomu, sensitivní deficit v příslušném dermatomu a EMG průkaz axonální leze v příslušném nervovém kořenu, a na základě tohoto vyšetření byla zjištěna abnormalita u osoby ve věku do 50 let alespoň ve 4 parametrech, ve věku od 50 do 60 let alespoň v 5 parametrech a nad 60 let věku alespoň v 6 parametrech a současně</p> <p>2. v radiologickém vyšetření při hodnocení morfologických změn v segmentech L3/4, L4/5 a L5/S1 při hodnocení 5 parametrů, kterými jsou snížení meziobratlové ploténky, protruze meziobratlové ploténky, Modicovy změny stupně II nebo III obratlových těl, posun obratlového těla a artróza meziobratlových kloubů, a na základě tohoto vyšetření byla zjištěna abnormalita u osoby ve věku do 50 let alespoň v 5 parametrech, ve věku od 50 do 60 let alespoň v 6 parametrech a nad 60 let věku alespoň v 7 parametrech.</p>	<p>Nemoci vznikají při těžké fyzické práci, při které jsou příslušné struktury dlouhodobě přetěžovány natolik, že přetěžování je podle současných lékařských poznatků příčinou nemoci, tj. jestliže při této práci vykonávané nejméně 3 roky alespoň 60 směn ročně kompresní tlak na ploténku L4/L5 překračuje hodnoty vycházející z limitu National Institute of Occupational Health and Safety a zohledňující antropometrické, ergonomické, časové a frekvenční parametry práce.</p>

Co je nyní potřeba?

1. Zajistit jednotné posuzování, což umožní metodický pokyn MZ s doporučeným postupem
2. Zajistit co největší informovanost participujících odborníků

V jaké jsme fázi a co nás čeká?

- **Klinická kritéria pro uznání nové nemoci z povolání** byla na mnoha úrovních projednávána jsou v seznamu nzp zakotvena
- K dispozici je od r. 2016 **návrh metodického pokynu (MP)** pro jednotné posuzování, který byl rovněž široce diskutován a upravován.
- Nyní je **nutná aktualizace návrhu MP** s ohledem na současné podmínky a s akcentem na plynulou implementaci postupů do terénní praxe zejména v oblasti ověřování pracovních podmínek, které se ujalo MZ a SZÚ.
- Rovněž se pracuje na vytvoření jednoduchých metod hodnocení zátěže Lp pro účely prevence v terénu.

Kdo pacienta na středisko nzp odesílá?

- Ošetřující lékař - registrující prakt. lékař nebo specialista (neurolog, ortoped)
- Poskytovatel pracovnělékařských služeb (PLS)
- Pacient přijde sám
- Zaměstnavatel

Pravidlo

Aby však lékaři nebyli zahlceni zejména v počátečním období žádostmi o uznání těchto nemocí za nemoci z povolání, je potřebné dodržovat

1. **předběžné podmínky**
2. **klinické podmínky** neurologické, radiologické
3. **hygienické šetření** žádat a až po splnění předchozího

Předběžné klinické a expoziční podmínky

**Chronický bolestivý páteřní syndrom
bederní páteře
s kořenovým syndromem nebo bez něj**

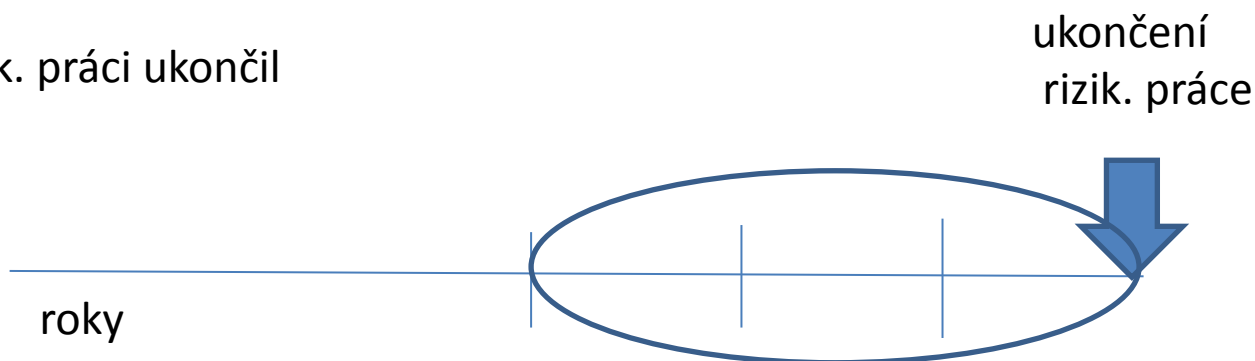
vyloučeny jsou jiné hlavní příčiny – např. poúrazové, vrozené vady, revmat. onemocnění, nádory, extravertebrální příčiny atd.

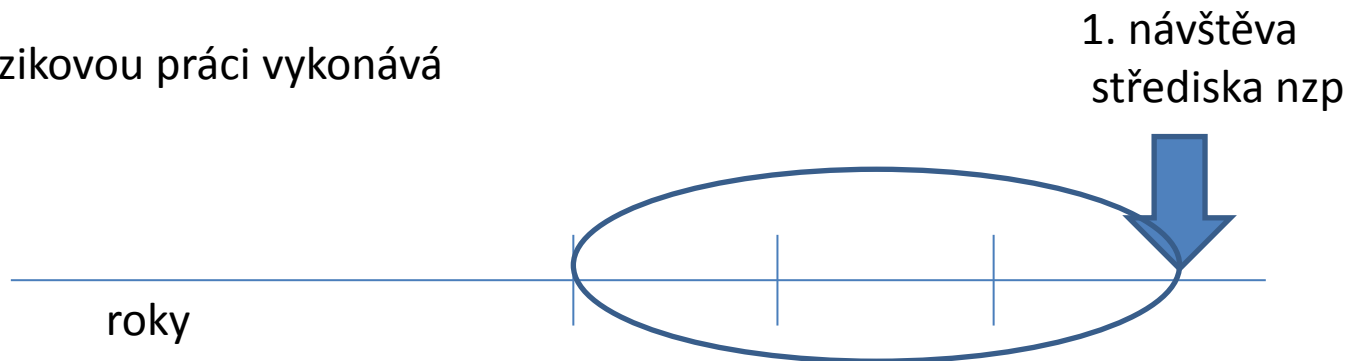
Trvání dočasné pracovní neschopnosti

alespoň 1 rok celkově během posledních tří let před ukončením výkonu rizik. práce nebo před prvním posouzením ve středisku nzp, pokud pracovník práci vykonává. |

Pacient rizik. práci ukončil

Pacient rizikovou práci vykonává

Rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti

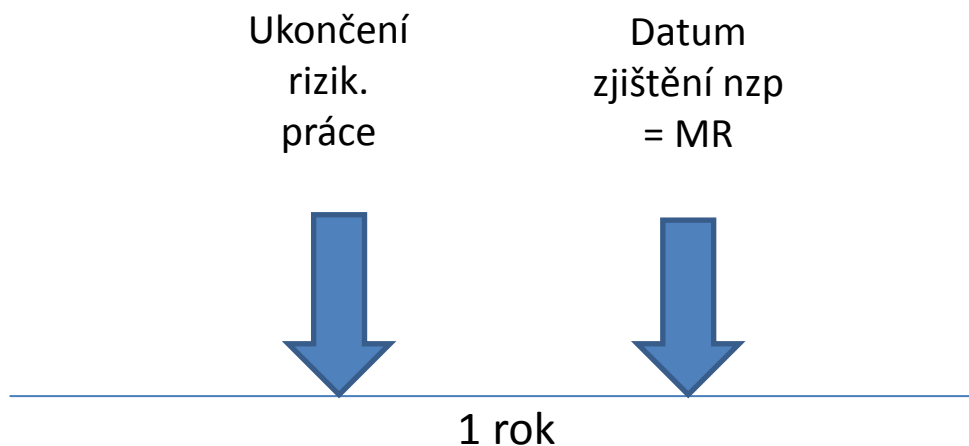
Následující kódy odpovídají přesně předmětné diagnóze. Vystihují klinický obraz, který je předmětem odškodnění. Budou zřejmě použity ve většině případů při prvním kontaktu pacienta s lékařem.

M54.5	Lumbago
M54.4	Lumbago s ischiasem
M54.3	Ischias
V průběhu onemocnění mohou k výše uvedeným primárním kódům přibýt další, nebo být za ně zaměněny. Jde zejména o kódy, které charakterizují strukturální podklad klinického onemocnění zjištěný zobrazovacími metodami.	
M51.1	Onemocnění lumbálních plotének s <u>radikulopatií</u>
M51.2	Lumbago způsobené výhřezem meziobratlové ploténky
M51.3	Jiná degenerace meziobratlové ploténky
M51.9	Onemocnění meziobratlové ploténky NS
M54.1	<u>Radikulopatie</u>

Výše uvedené lze považovat za standardní situaci. Jistě tím nejsou vyčerpány všechny situace, které mohou v praxi nastat. Při posuzování možných atypických případů je nutno vycházet z individuálního komplexního zhodnocení klinického stavu pacienta

Onemocnění je zjištěno nejpozději do jednoho roku po skončení rizikové práce

Datem zjištění nzp je datum MR, při které nález strukturálních změn na bederní páteři poprvé splnil kritéria středního stupně závažnosti.

Délka rizikové práce nejméně 3 roky

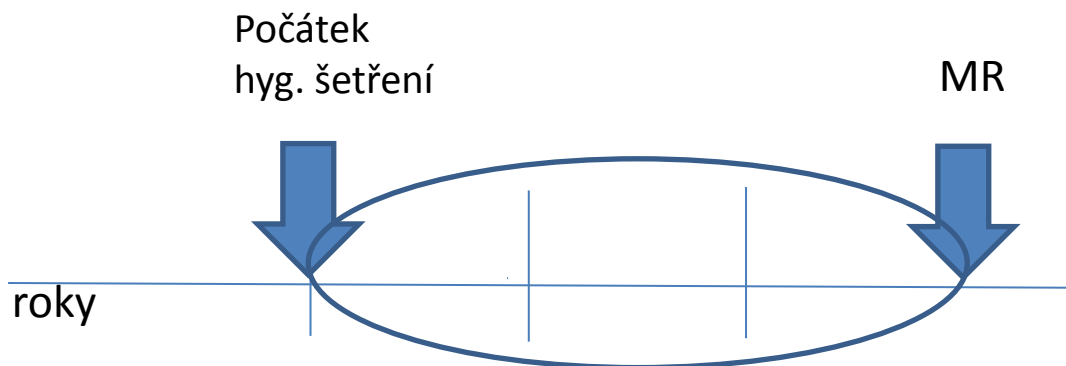
V rámci předběžných expozičních podmínek se zvažuje délka potenciálně rizikové práce (RP), tj. takové, při které dochází k výskytu potenciálně rizikových úkonů alespoň v 60 směnách za každý rok v posledních 3 letech jako pravidelné součásti výkonu práce

rizikové úkony:

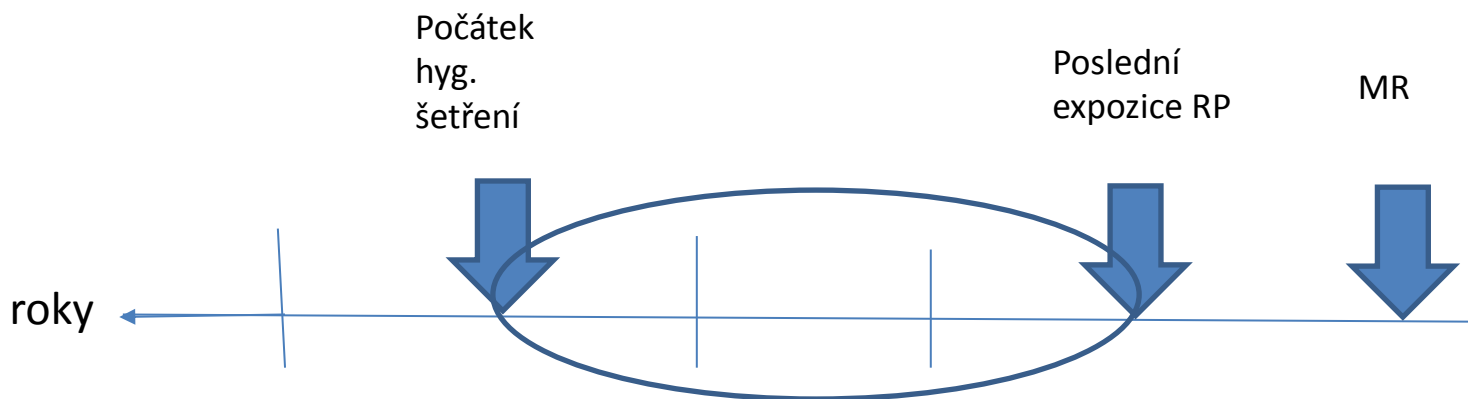
- spojené s nefyziologickými pracovními polohami
- spojené s ruční manipulací s břemeny
- spojené s vynakládáním tlačných a tažných sil
(ve vertikálním nebo v horizontálním směru směru)

Jaké období práce se šetří?

Postižený stále vykonává potenciálně rizikovou práci:

Postižený rizik. práci ukončil:

**Chronické
onemocnění bederní
páteře**

dif. dg.

PN 1 rok/3 roky před
ukončením RP nebo 1.
návštěvou střediska nzp

Zjištění nzp max 1 rok
po ukončení RP

**Potenciálně riziková
práce**

min. 60
směn RP/rok

min. 3 roky před
zjištěním nzp nebo
před ukončením práce

**Předběžné
podmínky**

Klinická kritéria

**Chronický bolestivý páteřní syndrom
dosahuje středně těžkého stupně**

tzn. součet patologických parametrů jak neurologického nálezu, tak současně i nálezu na MR musí splnit kritérium středního stupně vzhledem k věku.

Závažnost neurologického nálezu

Parametr	Hodnocení	
Palpační bolestivost v bederním segmentu	0	1
Omezení hybnosti bederní páteře	0	1
Napínací manévry	0	1
Reflexy L5/S2 a L2/4	0	1
Motorický deficit v myotomu postiženého kořene	0	1
Senzitivní deficit v dermatomu postiženého kořene	0	1
Emg průkaz axonální léze	0	1
Celkem	0 - 7 bodů	

Kritérium středního stupně závažnosti

do 50 let **min. 4 abnorm. parametry**
50 - 60 let **min. 5 abnorm. parametrů**
nad 60 let **min. 6 abnorm. parametrů**

V návrhu MP se nachází jednoduchý formulář pro zaznamenání výše uvedených nálezů

Hodnocení závažnosti nálezu na MR na třech segmentech L3/4, L4/5, L5/S1

Parametr	Hodnocení	
Snížení meziobratlové ploténky alespoň o 1/3	0	1
Protruze nebo hernie ploténky alespoň o 3 mm	0	1
Degenerativní změny kostní dřeně v obratlových tělech	0	1
Posun obratlového těla alespoň o 4 mm	0	1
Artrotické změny intervertebrál. kloubů	0	1
Celkem na každé ploténce	0 – 5 bodů	

Kritérium středního stupně závažnosti

u osob do 50 let alespoň **5 abnorm. parametrů**

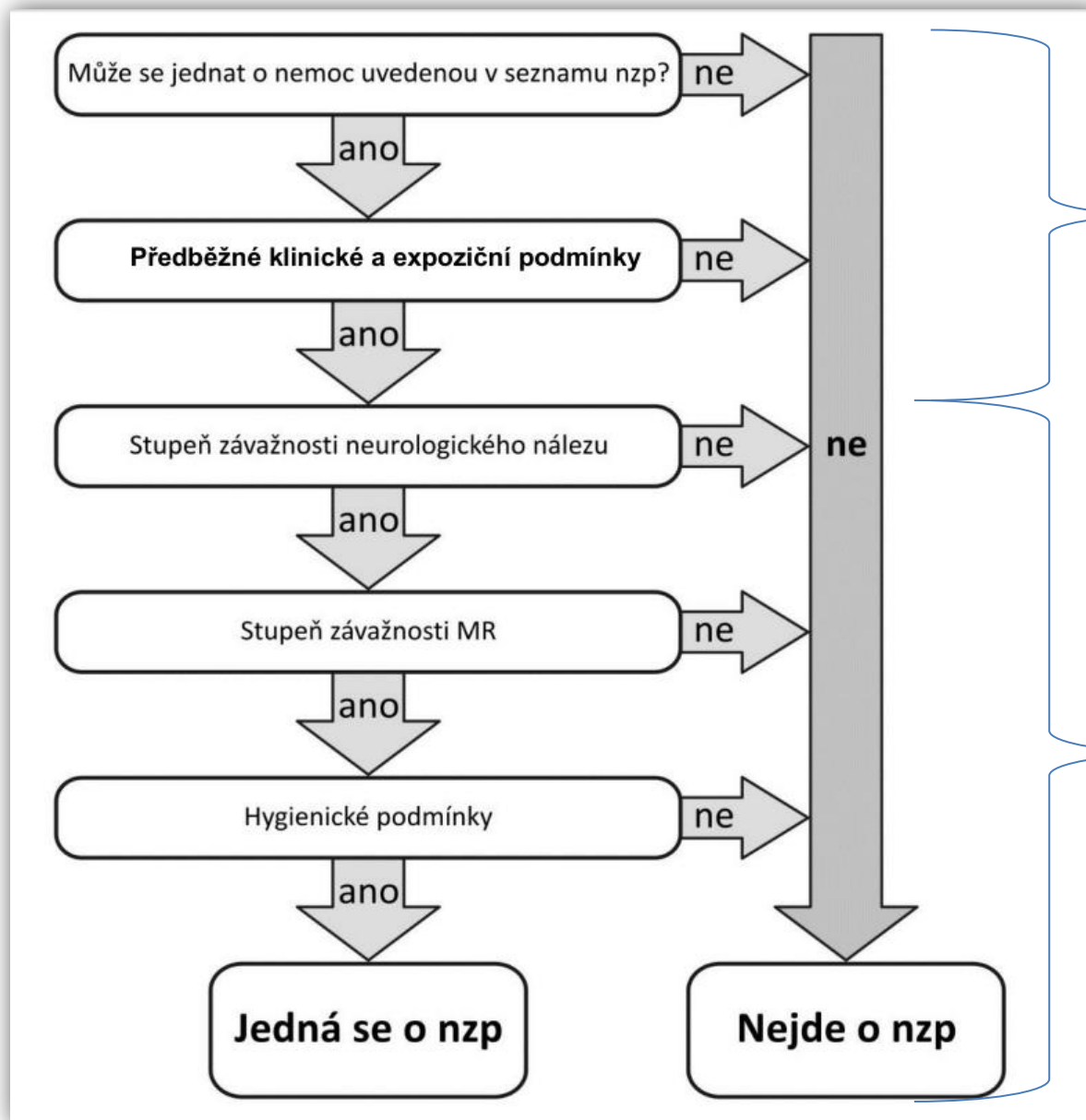
u osob 50 - 60 let alespoň **6 abnorm. parametrů**

u osob nad 60 let alespoň **7 abnorm. parametrů**

z celkově možných 15 patologických parametrů

V návrhu MP je připojen jednoduchý formulář pro zaznamenání výše uvedených nálezů

Algoritmus vyšetření

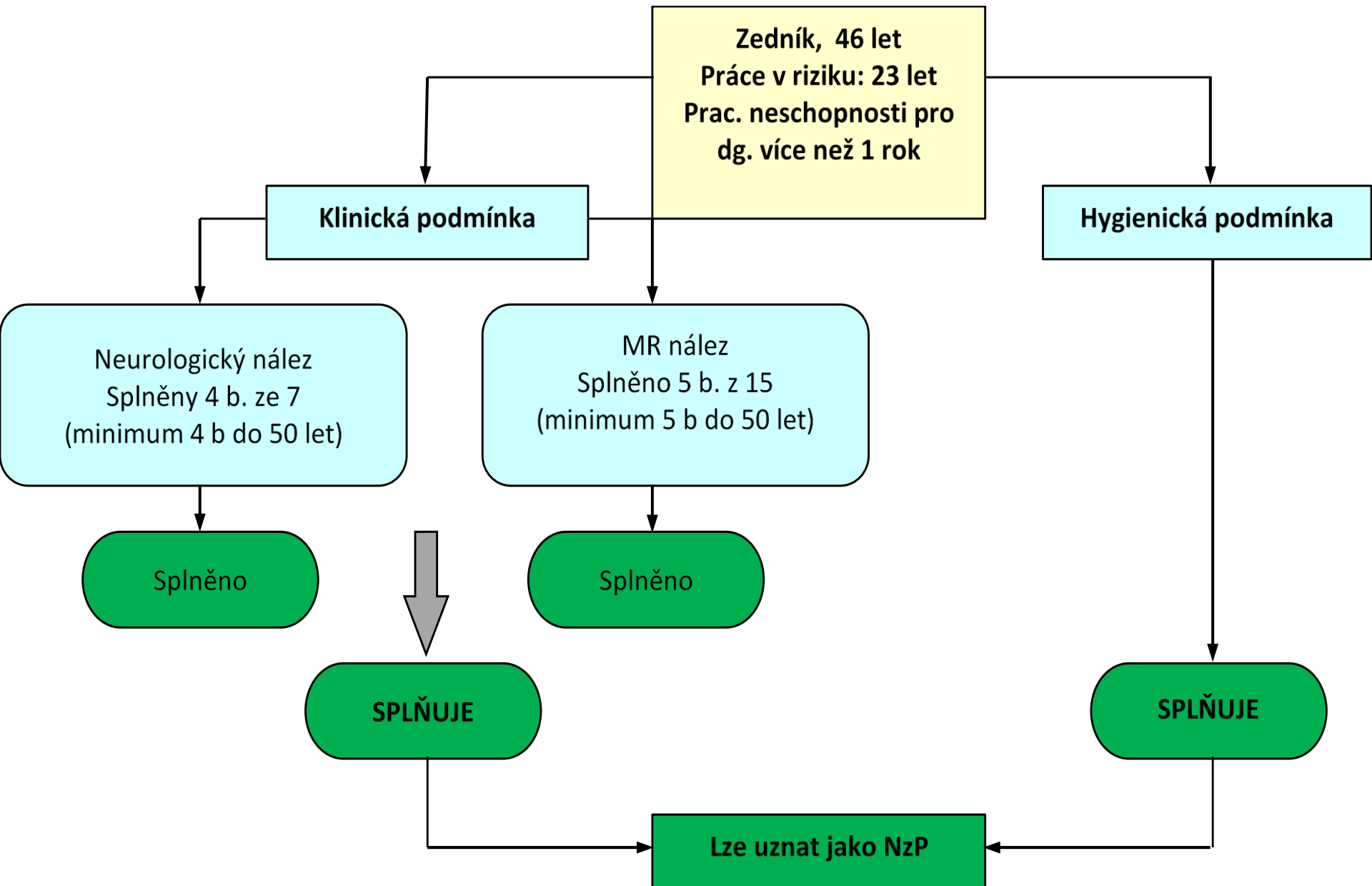
Praktický
nebo
odborný lékař
(OL)

Středisko nzp
ve spolupráci
S OL a KHS

Pacient by měl přijít na středisko

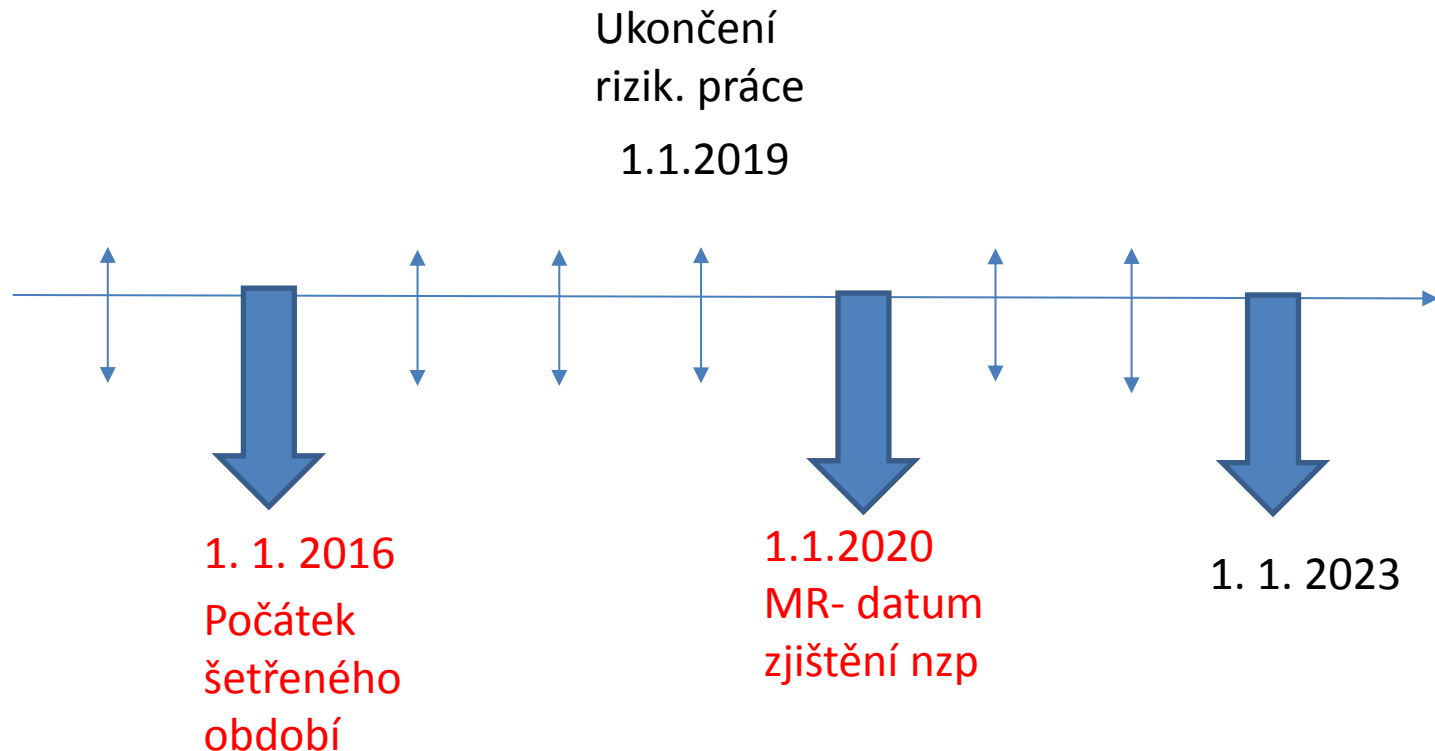
- . s doložením DPN
  - . s neurologickým vyšetřením
  - . s nálezem z vyšetření MR
-
- Nemělo by docházet k tomu, že primárním požadavkem klienta s LBP bude vyšetření MR. Emg a MR bude nebo nebude indikovat zejména neurolog.

Kazuistika – schéma hodnocení

Podle zákoníku práce je možné uznat nzp, které vznikly 3 roky před zařazením do seznamu nzp

Kdy tedy nejdéle do minulosti musela být nzp zjištěna?
Jak nejdále do minulosti se budou prac. podmínky šetřit?

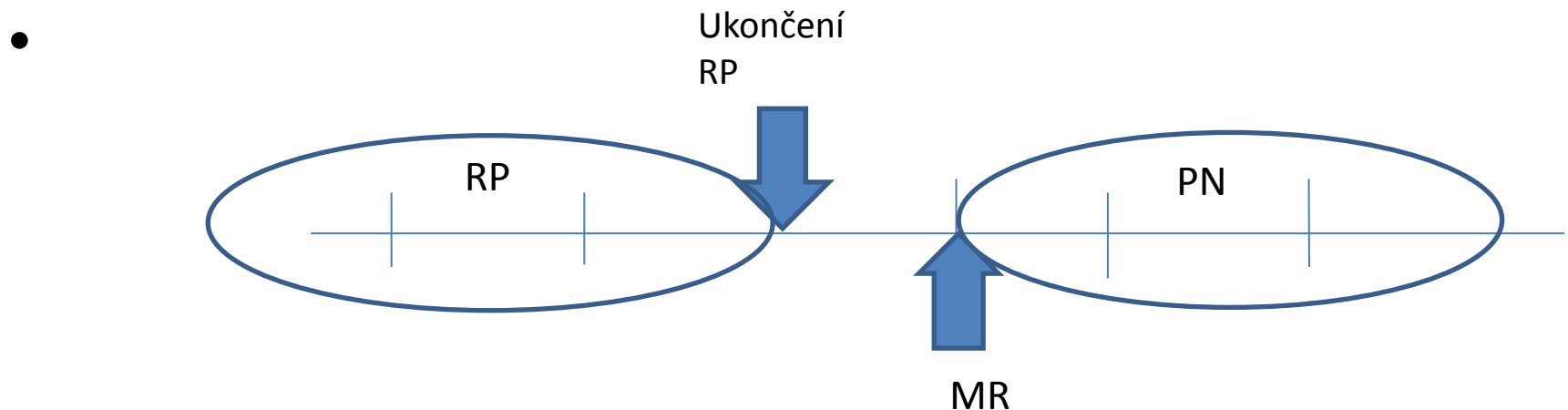

Situace je zpracována pro situaci, kdy za termín zařazení nové položky do seznamu nzp bude považováno datum nabytí účinnosti novely předmětného NV (tato otázka se ještě řeší s právníky)

Kazuistika

Splňuje pacient předběžné podmínky?

- Tavič, pracoval 20 let, poškodil si záda, ale na PN nebýval, **změnil práci**, začal pracovat na vrátnici, LBP ale trvá, jde k lékaři, přestože splňuje tíži neurologického i radiologického nálezu a po té byl i na PN, **nesplňuje podmínku PN před ukončením RP**

Akce k implementaci hodnocení nové nemoci z povolání do praxe

19. 4. 2022 Jandův myoskeletální den <https://www.cls.cz/kalendar-akci?date=2022-4#19-janduv-myoskeletalni-den-spolecnost-pro-myoskeletalni-medicinu-12062>

21. 4. 2022 Konzultační den SZÚ (<http://szu.cz/kalendar/88-konzultacni-den-centra-hppl-oddeleni-pracovniho-lekarstvi>)

15. 6. 2022 Benův den fyziologie práce <http://szu.cz/kalendar/44-benuv-den-fyziologie-prace>)

19. 10. 2022 Lukášův den průmyslové neurologie (<http://szu.cz/kalendar/41-lukasuv-den-prumyslove-neurologie>)

15. a 16. 11. 2022 NCONZO /představení metody hodnocení zátěže LP

Zdroje

- Nakládalová M, Urban P, Hlávková J, Ehler E, Ridzoň P, Boriková A, Laštovková A, Pelclová D. Bolesti v zádech jako nemoc z povolání. *Pracovní lékařství* 2014;66:94-97.
- Laštovková A, Nakládalová M, Fenclová Z, Urban P, Gad'ourek P, Lebeda T, Ehler E, Ridzoň P, Hlávková J, Boriková A, Kuijer PP, Bátora I, Scholz-Odermatt SM, Moldovan H, Godderis L, Leijon O, Campo G, Vaněčková M, Bonnetterre V, Stikova EJ, Pelclová D. Low-back pain disorders as occupational diseases in the Czech Republic and 22 European countries: Comparison of national systems, related diagnoses and evaluation criteria. *Cent Eur J Public Health*. 2015;23:244-51.
- Boriková A, Gallo J, Nakládalová M. Degenerativní onemocnění bederní páteře, hlavní diagnostické jednotky. *Pracovní lékařství* 2015;2:54-60.
- Boriková A, Pelclová D, Urban P, Ehler E, Ridzoň P, Fenclová Z, Eichlerová A, Heřman M, Laštovková A, Hlávková J, Pešáková L, Nakládalová M. Praktická aplikace klinických kritérií pro uznání onemocnění bederní páteře z přetěžování za nemoc z povolání. *Praktický Lékař* 2017;97:87-94.
- Heřman M, Urban P, Procházka B, Čecháková E, Veverková L, Sedláčková Z, Hrabálek L, Wanek T, Stejskal P, Vaněčková M, Vaňásek J, Ryška P. Jaká je míra shody různých hodnotitelů u MR vyšetření bederní páteře? *Ces Radiol* 2016;70:16-22.
- Hlávková J, Lebeda T, Tichý T, Gad'ourek P, Urban P, Nakládalová M, Laštovková A, Fenclová Z, Ridzoň P, Ehler E, Richter M, Pešáková L, Pelclová D. Evaluation of lumbar spine load by computational method in order to acknowledge low-back disorders as occupational diseases. *Cent Eur J Public Health*. 2016;24:58-67.
- Pešáková L, Nakládalová M, Tichý T, Hlávková J, Gad'ourek P, Urban P, Pelclová D, Boriková A. Ověřování podmínek práce při podezření na profesionální onemocnění bederní páteře v praxi. *Pracovní Lékařství* 2017;69:12-21.
- Pešáková L, Hlávková J, Nakládalová M, Urban P, Gad'ourek P, Tichý T, Boriková A, Laštovková A, Pelclová D. Exposure criteria for evaluating lumbar spine load. *Cent Eur J Public Health*. 2018;26:98-103
- Pešáková L, Nakládalová M, Tichý T, Lebeda T, Hlávková J, Gad'ourek P, Urban P, Pelclová D, Boriková A. Modelové ověření podmínek práce při podezření na profesionální onemocnění bederní páteře. *Pracovní lékařství* 2018;70:5-11.

Neurologie

Fyziologie
práce, ZÚ

Praktické
lékařství

Ortopedie

Radiologie

Pracovní
lékařství

Ergonomie

Posudkové
lékařství

OOVZ

Potřebná mezioborová spolupráce

Zaměstnavatel

Nemocný